

SAK:n puheenjohtaja Lauri Ihalainen

SUOMEN AY-LIIKKEEN KOKEMUKSET LIITTYMISESTÄ TALOUS- JA RAHALIITTOON

Suomen liittyminen talous- ja rahaliitto EMU:n jäseneksi oli johdonmukainen seuraus jo toteutuneelle integraatiokehitykselle. Henkinen kynnys EU- jäsenyyseratkaisun jälkeen oli matalampi liittyä Euroopan talous- ja rahaliiton kolmanteen vaiheeseen vaikka EMU- ratkaisuun liittyi tiedostettuja sekä uhkia että mahdollisuuksia. Kansalaisten oli varsin vaikea hahmottaa EMU:n merkitystä ja vaikuttavuutta omaan elämäänsä, vaikka Suomessa ja ay-liikkeen toimesta erityisesti kävimmekin varsin laajan kenttäkeskustelun sen vaikutuksista. Tämän asian ratkaisussa tunnettiin kansalaisten keskuudessa kohtuullista luottamusta edustuksellisen demokratian harkinta- ja päätöksentekokykyyn.

SAK:n ja laajemminkin ay-liikkeen rooli niin EU- kuin EMU- ratkaisunkin tekemisessä oli tärkeä kansalaismielipiteen välittämisessä ja muodostamisessa.

Suomen ratkaisuun vaikuttivat, ja tavallisen kansalaisenkin ajattelun taustalla varmasti olivat mm. historialliset kokemuksemme rahataloudellisesta epävakaudesta, kestäättömän korkeista koroista sekä toistuvien inflaatio-devalvaatio-kierteiden haitallisista vaikutuksista talouteen, työllisyyteen ja tulonjakoon.

Jäsenyys niin EU:ssa ja kuin EMU:ssakin nähtiin niin taloudellisenä kuin poliittisenakin ratkaisuna.

Ulkomaan kaupasta riippuvainen maa haluaa vaikuttaa sisältä käsin

Suomi haluaa olla vaikuttamassa EU:n taloudellisen syventymisen suuriin ratkaisuihin sisältä käsin tiedostaen sen, että EMU:n vaikutukset ulottuvat kaikkiin EU-maihin siitä riippumatta onko maa EMU:n jäsenmaa vai ei. Varmaankin ratkaisussa taustalla painoi se tosiseikka, että Suomi on ulkomaankaupasta riippuvainen hyvinvointiyhteiskunta. Maamme viennistä suuntautuu EU-alueelle nykyisin 54 prosenttia ja tästä euromaihin 33 prosenttia. EMU -jäsenyyden myötä tapahtuva valuuttariskin poistuminen euromaiden ja Suomen väliltä oli siis ulkomaankaupan kasvuedellytysten kannalta keskeinen tekijä. Samasta syystä pidimme tietysti toivottavana myös sitä, että mahdollisimman moni EU-maa, ennen kaikkea myös Ruotsi, liittyisi EMU:un mahdollisimman pian.

SAK:n puheenjohtaja Lauri Ihalainen

Meillä oli tuoreessa muistissa 1980-luvun lopun rahamarkkinoiden säätelyn purku ja sitä seuranneet finanssikuplat ja lopuksi syvä pankkikriisi. Siihen Suomi ei kunnolla varautunut ennakkoon. Näin ei saisi käydä EMU-ratkaisuun valmistauduttaessa.

Miten SAK määritteli oman linjansa EMU ratkaisuun?

SAK otti keväällä 1994 kantaa Suomen EU-jäsenyyden puolesta ja osallistui aktiivisesti EU-jäsenyyttä koskevaan kansalaiskeskusteluun. Tiedostimme tuolloin, että ratkaisu ei ole musta-valkoinen ja omassakin jäsenkunnassamme oli eri perustein ratkaisua vastustavia näkemyksiä. Erityisesti elintarviketeollisuuden ja julkisen sektorin piirissä jäsenemme kantoivat huolta jäsenyyden vaikutuksista alan työllisyyteen ja toisaalta hyvinvointiyhteiskunnan kestävyys.

Tässä vaiheessa jätimme kantamme talous- ja rahaliittoon auki, koska tuolloin 1994 koko hanke näytti etäiseltä ja siihen liittyi SAK:n arvioiden mukaan vahvuuksien lisäksi huomattavia riskejä, joihin tuli myös kansallisesti etukäteen varautua.

Arviot EMU:n taloudellista vaikutuksista menivät ristiin. Ratkaisulla nähtiin hyviä ja huonoja puolia ja niitä eri tahot painottivat eri tavalla. Erityisesti epäsymmetristen maakohtaisten häiriöiden riskiin tuli suhtautua vakavasti maamme tuotantorakenteen yksipuolisuuden ja poikkeuksellisuuden takia. Meillä oli kantapään kautta saatua tuoretta kokemusta siitä, mitä epävakaat valuuttaolot ja rajusti heilahteleva korkokanta merkitsevät. EMU lupasi rahataloudellista vakautta, jota pidimme tärkeänä ja jonka saavuttaminen pääomaliikkeiden vapauduttua oli vaikeaa oman pienen valuutan olosuhteissa.

SAK:n EMU-neuvottelulinja oli: Kyllä, jos kansalliset ehdot täyttyvät

Vuoden 1996 SAK:n edustajakokouksessa asetimme neljä EMU:a koskevaa vaatimusta - edellytystä sille, että voimme arvioida EMUa Suomen kannalta myönteisesti

1. Suomen taloudessa ja työmarkkinoilla on varauduttava EU:n talous- ja rahaliiton vaikutuksiin siitä riippumatta mikä on kantamme itse EMU-jäsenyyteen

SAK:n puheenjohtaja Lauri Ihalainen

2. Jos Suomessa EMU-jäsenyyteen liitetään siihen kuulumattomia ehtoja, kuten sopimussuojan murtaminen, sopimusten yleissitovuudesta luopuminen tai sopimuspalkkojen alentaminen, SAK vastustaa hanketta

3. Suomen jäsenyys ei voi toteutua ellei työllisyys parane oleellisesti. Taustalla oli historiamme yksi syvimmistä talouskriiseistä, jota ei EU-kuin EMU-hankekaan aiheuttanut. Talouskriisimme taustalla oli kolme perussyötä:

1. vientimarkkinoiden syvä lama - länsimaiden ohella erityisesti Neuvostoliiton viennin romahtaminen osoittautui kannaltamme kohtalokkaaksi,
2. ylivelkaantuminen, pankkikriisi ja tätä seurannut konkurssiaalto,
3. väärä talouspolitiikka, erityisesti liian pitkään kireänä jatkunut rahapolitiikka ja finanssipolitiikan kiristäminen keskellä lamaa. Talousvaikeuksiamme eivät suinkaan helpottaneet silloisen porvarihallituksen ja ay-liikkeen väliset suuret ristiriidat.

4. Talouden ulkoisten häiriöiden torjuminen edellytti Suomen herkin haavoittuvuuden takia EMU-oloissa kansallisia puskurirahastoja. SAK:n ehtona EMU-jäsenyydelle oli selvyys tarvittavista puskurirahastoista ja muista sopeutumiskeinoista.

SAK esitti muille työmarkkinajärjestöille ja maan hallitukselle neuvotteluja, joissa käsiteltäisiin Euroopan talous- ja rahaliiton vaikutuksia työllisyyteen ja sopimustoimintaan. Pääministeri Paavo Lipposen hallitus käynnisti mittavat EMU- selvitykset ja suhtautui periaatteessa myönteisesti SAK:n esittämään EMU- puskurijatteluun.

Työmarkkinajärjestöt aikaansaiivat yhteisen EMU-linjauksen

Suomen työmarkkinajärjestöillä on ollut Suomen keskeisissä EU:ta koskevissa ratkaisussa kyky tehdä myös yhteisiä linjauksia. Näin teimme EU-jäsenyyden, EMU- ratkaisun ja myöhemmin myös EU:n laajentumisen yhteydessä.

Pidän näitä yhteisiä sopimuksia ja kannanottoja varsin merkittävinä työmarkkinajärjestöjen itsensä kannalta mutta laajemminkin kolmikantayhteistyön näkökulmasta. Tällä alueella työmarkkinajärjestöjen konsensus ei EU-maissa ole ollut yleistä.

SAK:n puheenjohtaja Lauri Ihalainen

Suomen EMU ratkaisuun liittyen käynnistimme työmarkkinajärjestöjen väliset neuvottelut toukokuussa vuonna 1997 kahdesta asiakokonaisuudesta:

Ensimmäinen neuvottelu koski yhteisen kannanoton aikasaamista siitä, mitä vaikutuksia EMU:lla on harjoitettavaan sopimuspolitiikkaan ja sopimusjärjestelmämme toimivuuteen EMU-olosuhteissa.

Yhteisesti totesimme, että suomalainen sopimusjärjestelmä, jonka kantavana linjana ovat keskitetyt sopimukset sekä hyvä tulopoliittinen yhteistyö hallituksen ja työmarkkinajärjestöjen välillä, on toimiva malli myös EMU-aikana. Yhdessä totesimme, että on tarve kehittää neuvottelu- ja sopimusjärjestelmäämme, mutta että perusasiat ovat kunnossa.

Toinen ja palkansaajia rauhoittava linjaus oli, että EMU-ratkaisu ei edellytä sopimuspalkkojen laskua tai sopimustemme yleissitovuudesta luopumista. Tämä oli tärkeä linjaus siksi, että meilläkin oli tahoja ja ekonomisteja, joiden mielestä sopimuspalkkojen pitää joustaa alaspäin ellei ole joustavaa ja kansallista valuuttakurssipolitiikkaa.

Samalla totesimme, että EMU olosuhteissa tarvitaan palkanmuodostuksessa myös joustavia osia. Tulos- ja muut vastaavat palkat voivat joustaa. Siksi korostimme liiketaloudelliseen tulokseen perustuvien tulospalkkausjärjestelmien kehittämistä ja yrityskohtaisten henkilöstörahojen merkitystä eräänlaisena joustotyynynä palkanmuodostuksessa.

Neuvottelimme sosiaalivakuutusjärjestelmiin EMU-puskurirahastot

Tästä asiakokonaisuudesta aikaansaatiin kaikkien työmarkkinajärjestöjen yhteinen kannanotto, jota voisi luonnehtia sopimuspolitiikan keskeisten periaatteiden jatkamisen ja turvaamisen sopimukseksi.

Toinen SAK:n ehto oli EMU puskurirahastojen aikaansaaminen. Suomen EMU-jäsenyyden suurimmat ongelmat liittyivät maakohtaisten ulkoisten taloushäiriöiden riskiin. Tämä riski liittyi Suomen ja keskeisten EU-maiden suhdannevaihteluiden eriaikaisuuteen ja erilaiseen voimakkuuteen. Mutta näiden ulkoista perua olevien riskien ohella oli myös sisäsyntyinen riski - kansallinen - palkanmuodostukseen ja inflaatioon liittyvä. EMU:han merkitsi pysyvää sitoutumista myös työmarkkinaratkaisuisissa matalan inflaation yhteiskuntaan.

SAK:n puheenjohtaja Lauri Ihalainen

Kun emme voineet hyväksyä ajatusta, että valuuttajoustopien tilalle olisi tarjolla työttömyyden kasvu tai sopimuspalkkojen alentaminen, suuntasimme vaatimuksemme EMU-puskureihin.

Tärkeimmät puskurit ovat luonnollisesti vahva valtiontalous ja yritysten vahvat taseet. Ajattelimme, että hintakilpailukykyä voidaan lisäksi vakauttaa puskuroimalla sosiaalivakuutusjärjestelmän rahoitusta ja siten varmistaa sekä työnantajien että palkansaajien sosiaalivakuutusmaksujen tasainen kehitys suhdanneheilahteluista riippumatta. Meillä on karmaiseva kokemus tällaisten puskureiden puutteesta 1990-luvun alun taluskriisiin aikana erityisesti työttömyysvakuutusmaksujärjestelmässä. Työttömyysvakuutusmaksuja jouduttiin tuolloin lyhyellä aikaa nostamaan 0,6 prosentista kuuteen prosenttiin palkasta. Jokainen ymmärsi, että tällainen politiikka johtaa vain kasvaviin työllistämisvaikeuksiin.

Ratkaisun idea oli siinä, että hillitsemme sosiaalivakuutusmaksujen tasoheilahteluja ja äkkinäisiä nousuja ja mahdollistamme jopa maksujen laskun heikossa suhdannetilanteessa. Tällaisiin sosiaaliturvarahastojen puskureihin oli erityisen kipeä tarve juuri Suomen olosuhteissa oman järjestelmämme tiukan kädestä suuhun -periaatteen takia.

Neuvottelujen tuloksena aikaansaimme sekä työeläkejärjestelmään että työttömyysturvajärjestelmään maksukehityksen vakauttamiseksi ja taseisen maksukehityksen varmistamiseksi puskuriratkaisut. Työeläkejärjestelmässä vuotuista maksuvaihtelua tasoittavan EMU-puskurin ylärajaksi on sovittu 2,5% yksityisen sektorin vuotuisesta palkkasummasta.

Työttömyysvakuutusrahaston puskurin ylärajaksi sovittiin 3,6 % työttömyysasteen aiheuttamia vuotuisia korvausmenoja vastaava summa, joka on noin 500 miljoonaa euroa vuonna 2003. Nyt EMU puskurit ovat täynnä ja rahastoja purkamalla mm. tänä vuonna työttömyysturvamaksuja alennettiin 0,4% vaikka samanaikaisesti työttömyyskorvaukset kasvoivatkin.

Työmarkkinajärjestöt korostivat yhteisesti edellä todettujen linjausten lisäksi sitä, että Euroopan Keskuspankin mahdollinen inflaatiotavoite määritellään siten, ettei se johda deflaatioon ja että julkisen talouden alijäämää rajoittavaa vakausta- ja kasvusopimusta sovellettaessa Suomen erityisolosuhteet voidaan ottaa huomioon.

SAK:n puheenjohtaja Lauri Ihalainen

Kun työmarkkinajärjestöjen ja hallituksen kesken oli päästy ratkaisuun sekä sopimusturvamme keskeisistä periaatteista EMU-oloissa että puskurirahastoista ja kun työttömyys oli lähtenyt tuntuvaan laskuun SAK otti syksyllä 1997 myönteisen kannan Suomen EMU ratkaisun aikaansaamiseksi.

Mitä keskeisiä vaikutuksia Suomen EMU ratkaisulla on ollut työmarkkinapolitiikan toimintaympäristöön?

Suurin muutos on ollut se, että kun ennen EMUa kansallisen talouspolitiikkamme työkalupakissa oli kolme työvälinettä: finanssipolitiikka, oma rahapolitiikka ja työmarkkinapolitiikka niin nyt - kun EMU-mailla on yhteinen raha- ja korkopolitiikka - näitä kansallisia työvälineitä on vain kaksi: finanssipolitiikka ja työmarkkinapolitiikka. EMU olosuhteissa näiden kahden jäljellä olevan talouspolitiikan työvälineen yhteensovittamisen tarve vain korostui. Toinen myös palkanmuodostukseen vaikuttava muutos oli sitoutuminen tukemaan matalan inflaation politiikka. Muussa tapauksessa seuraukset näkyisivät työttömyytenä ja talouspoliittisten virheiden korjaamisen aikajänne pidentyisi.

EMU-ratkaisun myötä korostui sopimusyhteiskunnan ja kolmikannan tarpeellisuus

Finanssi- ja työmarkkinapolitiikan yhteensovittamistarve on lisännyt sopimuspolitiikan merkitystä talouspolitiikassa mutta samalla vahvistanut ay-liikkeen asemaa ja vastuuta yleisen talouspolitiikan onnistumisessa.

EMU on Suomen tapauksessa vahvistanut ay-liikkeen yhteiskunnallista asemaa sopimuspolitiikkaa laajempiin kysymyksiin ja lisännyt samalla vastuuta talouspolitiikan onnistumisesta. EMU ratkaisu on tukenut myös pyrkimystä laajaan kolmikantayhteistyöhön hallituksen ja työmarkkinajärjestöjen kesken talous- ja työmarkkinapolitiikassa. EMU-aika tarvitsee vahvaa sopimusyhteiskuntaa. Tämä johtopäätös on käsittääkseni yleisesti tehty myös muissa EMU-maissa. Erityisen selvästi sopimusyhteiskunnan tarve on tiedostettu sellaisissa pienissä ja ulkomaankaupasta suuresti riippuvaisissa maissa kuten Itävallassa, Hollannissa, Irlannissa ja Suomessa.

Vastuullisen sopimuspolitiikan merkitys kansantalouden inflaatioankkurina oman valuutan väistyessä on korostunut.

SAK:n puheenjohtaja Lauri Ihalainen

Mielenkiintoista on ollut havaita myös, että EMU ratkaisun jälkeen työnantajapuolella on vähemmän painotettu sopimusjärjestelmän hajauttamista ja sopimusehtojen sopimisen siirtämistä työpaikkatasolle. Työnantajat käyttävät joustavuuden rinnalla sellaisia uusia termejä kuten vakaus ja ennustettavuus sekä sitoutuminen matalaan inflaatioon. Suomessa työnantajapuolellakin nähdään, että EMU-oloissa tarvitaan laajaa palkkopolitiikan koordinaatiota. Yksi keskeinen työväline tälle linjalle ovat kattavat tulopoliittiset kokonaisratkaisut. Kärjitetysti voisi sanoa, että EMU kesytti innokkaimmat sopimusjärjestelmien hajauttamisyrietykset ja johdatteli työnantajaosapuolen tiiviiseen yhteistyöhön työntekijöiden kanssa.

EMU-olosuhteet edellyttivät myös palkkojen nousuvaramallin kehittämistä

Pohdittaessa sitä, mitä vaatimuksia EMU-ajan sopimusmallille asetetaan joudutaan vastamaan seuraavaan kysymykseen: millä sopimuspolitiikan toimintamallilla parhaiten vastataan yhtäaikaaisesti neljään haasteeseen: tuetaan vakaata kasvua ja työllisyyttä, sitoudutaan matalan inflaation politiikkaan, estetään epäterve palkka-palkkakilpailukierre ja turvataan mahdollisimman tasainen ja tasa-arvoinen reaaliensioiden ja ostovoiman kehitys sekä edistetään työelämän laadullisia parannuksia. Suomen oloissa parhaiten näihin haasteisiin yhtäaikaaisesti on voitu vastata hallituksen ja työmarkkinajärjestöjen yhteistyöllä saavutetuilla tulopoliittisilla kokonaisratkaisuilla. On toki mahdollista, että koordinoitulla liittotason sopimuspolitiikalla päästään samoihin päämääriin, mutta asioiden hallittavuus ei ole samaa vakausluokkaa.

EMU ajan palkkojen nousuvara-jakovaramalli perustuu ajatukseen, että työvoimakustannusten kokonaisnousu mukaan lukien sopimuskorotukset, liukumukset ja työnantajien sosiaalivakuutusmaksut on sama kuin tavoiteinflaatio ja työn tuottavuuden kasvu koko kansantaloudessa. Tämä jakovaramalli tukee matalan inflaation politiikkaa mutta merkitsee myöskin sitä, että työ- ja pääomatulojen välisiä suhteita ei tietoisesti sopimuspolitiikalla muuteta.

Tällaista palkkopolitiikan nousuvaramallia olemme koko EMU-jäsenyyden aikana nyrkkisääntönä käyttäneet. Pääpaino on todellisen ostovoiman kasvattamisessa ei korkeissa nimelliskorotuksissa. Tavoitteeseen on tähdätty yhdistämällä palkankorotukset, palkkaverotuksen keventäminen ja matala inflaatio sekä sosiaaliset tulonsiirrot.

SAK:n puheenjohtaja Lauri Ihalainen

Mitä ovat Suomen tähänastiset kokemukset EMU ratkaisusta?

1. EMU-ratkaisua ei ole tarvinnut katua: EMU on merkinnyt kaivattua rahataloudellista vakautta, vakaita ja alhaisia korkoja. EMU:n kestävyyttä ei tosin ole kriisioiloissa vielä testattu.
2. EU ja euro eivät uhkaa hyvinvointiyhteiskuntaa vaan sen tekevät laajemmin globalisaation kielteiset vaikutukset verokilpailuineen. Jos EMU tuo vakaampia oloja ja tukee kasvua silloin EMU tekee yhteiskuntamallimme säilyttämisen helpommaksi
3. Talouden riskit, joista kannoimme huolta eivät ole Suomen kohdalla realisoituneet. Monilla manner Euroopan mailla on mennyt EMUsta riippumatta heikosti. Suomi on menestynyt EMU-jäsenenä varsin hyvin - kuten myöskin Ruotsi EMU:n ulkopuolella. Oman rahapolitiikan merkitystä ei tule yliarvioita puoleen eikä toiseen. Kansakunnan menestyminen on pidemmän päälle kiinni perustavaa laatua olevista tekijöistä. Esimerkiksi Suomen menestymisen perustekijät ovat panostaminen kovaan osaamiseen, kykyyn tuottaa laadukkaita tuotteita ja palveluja, kyky erikoistua maailmankaupassa ja kyky huolehtia hyvinvointiyhteiskunnan perustan säilymisestä.
4. Euroon siirtyminen 1.1.1999 sujui yllättävän kitkattomasti. Ei tullut viimehetken keinottelua taikka käytännön ongelmia. Myös euroseteleiden ja kolikoiden käyttöönotto vuoden 2002 alusta sujui odotettua paremmin eivätkä kaupat lähteneet ainakaan merkittävästi nostamaan sen varjolla hintoja. Euron kurssin opettelu vei aikansa ja vaati mm. palkanlaskennassa ja pankkijärjestelmissä uudistuksia. Moni varmaan vieläkin laskee euroa myös ”mummonmarkkoissa” hahmottaakseen ostoksen arvoa.
5. EMU-ratkaisu on Suomessa lujittanut pohjoismaisen sopimusyhteiskunnan perusteita ja halua korostaa kolmikantayhteistyön tärkeyttä kansallisen selviytymisen strategiana. Ay-liikkeen arvostus ja merkittävyys on korostunut niin hallituksen kuin työntantajapuolenkin arvioissa.

SAK:n puheenjohtaja Lauri Ihalainen

6. EMU on tuonut ay-liikkeelle myös suurta yhteiskunnallista vastuuta talouspolitiikan onnistumisen kautta. Ylilyönnit sopimuspolitiikassa kostautuvat varsin suoraan työllisyyskehityksessä

7. EMU -jäsenyys edellyttää, että talouden suhdannevaihteluihin varaudutaan niin, että suhdannepolitiikka on mahdollista. Tämän vuoksi vahva valtiontalous ja yritysten vahvat taseet ovatkin tärkeimpiä suhdannepuskureita, kun mennään yli mahdollisten suhdannetaantumien. Sosiaalivakuutukseen rakennetut puskurirahastot ovat Suomessa toimineet sovitulla tavalla.

8. EMU ja euro tekevät myöskin palkat ja laajemminkin työvoimakustannukset läpinäkyviksi ja vertailukelpoisiksi yli kansallisten rajojen. Keskeisten kilpailijamaiden työvoimakustannusten vertailtavuus on tullut pysyväksi osaksi palkkaneuvotteluja. Sosiaaliturvamaksujen, verotuksen, hintatason sekä hintarakenteiden erot ja muut vastaavat tekijät merkitsevät kuitenkin sitä, etteivät eri maiden työvoimakustannusten ja reaali-palkkojen vertailut ole EMU -oloissakaan suinkaan helppoja.

EMU ei poista niitä haasteita, joita globalisaatio, veropohjan rapautuminen, tekninen kehitys ja polarisaatio ja väestön vanheneminen asettavat hyvinvoinnille ja tasa-arvolle. Mutta, jos yhteinen eurooppalainen valuutta tarjoaa - niin kuin oma tähänastinen kokemuksemme osoittaa - vakaat taloudelliset olot sekä lisää eri eturyhmien kompromissi- ja yhteistyöhalua, tarjoaa EMU paremmat edellytykset näihin haasteisiin vastaamiseen.

Talous- ja rahaliitto on kuitenkin vain yksi vaikkakin merkittävä askel EMU -maiden talouspolitiikan koordinaation syventämisessä. On varsin todennäköistä, että maiden talouspoliittinen yhteistyö ei pysähdy pelkästään EMU -ratkaisuun. Nähtäväksi jää miten pitkälle talous-, työllisyys- ja finanssipolitiikan alueella yhteistyötä seuraavassa vaiheessa ollaan valmiita viemään. Esitykseen EU:n uudeksi perustuslaiksi sisältyy EMU maille mahdollisuus tiivistää talouspoliittista yhteistyötä muuta EU:ta nopeammin.

Työmarkkinapolitiikassa ei näköpiirissä olevassa tulevaisuudessa tehdä yhteisiä palkkaratkaisuja EMU- maiden kesken, mutta sopimuspoliittinen yhteistyö yli kansallisten rajojen tulee kyllä tiivistymään. Yleiset palkkaratkaisut tehdään edelleenkin kansallisesti ja Eurooppa-tason sopimukset ovat kansallisia sopimuksia täydentäviä. Nopeimmin

SAK:n puheenjohtaja Lauri Ihalainen

työsuhteen ehtoja koskevat kansalliset rajat ylittävät ratkaisut saattavat edetä konserniyrityksissä, joiden osat toimivat eri maissa.

Kun yritykset ovat monikansallisia ja toimivat yli rajojen tarvitaan vastapainoksi Euroopassa vahvaa ay-liikettä. Ay-liikkeen tavoite on rakentaa kansalliset rajat ylittävää sosiaalista vastavoimaa euro- ja EU-tason palkkojen, työolojen ja sosiaaliturvan polkumyynnille. Yksi tähän strategiaan liittyvä eurooppalaisen ay-liikkeen suuri tavoite onkin - kansalliset työtaisteluoikeudet turvaten - aikaansaada EU-tasolla tunnustetulla tavalla oikeudet neuvotella, sopia ja tarvittaessa työtaistella yli kansallisten rajojen.